

Sąjungos teisėje numatytu draudimu paisyti antrinių sankcijų, kurių Jungtinės Amerikos Valstijos ėmėsi prieš Iraną, galima remtis vykstant civiliniam procesui

Nors šis draudimas taikomas net ir nesant konkretaus Jungtinių Amerikos Valstijų administracinės ar teisminės institucijos įsakymo ar nurodymo, vis dėlto juo negali būti pažeista asmens, kuriam jis skirtas, laisvė užsiimti verslu, dėl ko šis patirtų neproporcingų ekonominių nuostolių

Bank Melli Iran (toliau – BMI) yra Irano valstybei priklausantis Irano bankas, turintis filialą Vokietijoje. Jis su *Deutsche Telekom AG* patronuojamąja bendrove *Telekom*, kurios buveinė yra Vokietijoje ir kurios beveik pusė apyvartos susijusi su jos veikla JAV, sudarė sutartis dėl telekomunikacijų paslaugų, leidžiančių jam vykdyti komercinę veiklą, teikimo. 2018 m. JAV pasitraukė iš 2015 m. pasirašytos Irano branduolinės programos sutarties, kurios tikslas – kontroliuoti Irano branduolinę programą ir panaikinti Iranui taikomas ekonomines sankcijas. Pasitraukusi iš šios sutarties, JAV pagal *Iran Freedom and counter-Proliferation Act 2012* (2012 m. Irano laisvės ir kovos su ginklų platinimu aktas) iš naujo nustatė sankcijas Iranui ir sąrašė¹ nurodytiems asmenims, tarp jų ir BMI. Nuo to laiko bet kuriam asmeniui vėl draudžiama už JAV teritorijos ribų palaikyti komercinius santykius su į tą sąrašą įtrauktais asmenimis.

Atsižvelgdama į tą sprendimą Sąjunga priėmė Deleguotąjį reglamentą 2018/1100², kuriuo iš dalies keičiamas Reglamento Nr. 2271/96³ priedas, į jį įtrauktas 2012 m. Irano laisvės ir kovos su ginklų platinimu aktas. Tuo reglamentu draudžiama atitinkamiems asmenims laikytis priede nurodytų įstatymų ar iš jų kylančių veiksmų (5 straipsnio pirma pastraipa), išskyrus atvejus, kai suteikiamas leidimas nukrypti, tokį leidimą gali suteikti Europos Komisija, kai tų užsienio teisės aktų nesilaikymas smarkiai pakenktų asmenų, kuriems taikomas Reglamentas, ar Sąjungos interesams (5 straipsnio antra pastraipa).

Kadangi Vokietijos teisėje numatyta, kad „[t]eisinis sandoris, kuriuo pažeidžiamas įstatyme nustatytas draudimas, negalioja, nebent įstatymu nustatyta kitaip“⁴, o *Telekom* nuo 2018 m. prieš terminą nutraukė visas ją su BMI saistančias sutartis, nenurodžiusi aiškių motyvų ir negavusi Komisijos leidimo, BMI ginčijo šių sutarčių nutraukimą Vokietijos teismuose. Pirmojoje instancijoje *Telekom* buvo įpareigota vykdyti nagrinėjamas sutartis, kol nesibaigė sutarties nutraukimo bendra tvarka terminai. Šių sutarčių nutraukimas bendra tvarka buvo laikomas atitinkančiu Reglamento 5 straipsnį. BMI pateikė apeliacinį skundą *Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg* (Hanzos miesto aukštesnysis apygardos teismas, Hamburgas, Vokietija), šis kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, siekdamas sužinoti, kaip aiškinti reglamento 5 straipsnio pirmą pastraipą, be kita ko, atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau –

¹ *Specially Designated Nationals and Blocked Persons List* (specialiai nurodytų piliečių ir asmenų, kurių lėšos įšaldytos, sąrašas, toliau – SDN sąrašas).

² 2018 m. birželio 6 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2018/1100, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamento (EB) Nr. 2271/96, saugančio nuo trečiosios šalies priimtų teisės aktų eksteritorialaus taikymo poveikio ir tuo grindžiamų ar iš to kylančių veiksmų, priedas (OL L 199 I, 2018, p.1).

³ 1996 m. lapkričio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2271/96, saugantis nuo trečiosios šalies priimtų teisės aktų eksteritorialaus taikymo poveikio ir tuo grindžiamų ar iš to kylančių veiksmų (OL L 309, 1996, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 10 sk., 1 t., p. 75), iš dalies pakeistas 2014 m. sausio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 37/2014, kuriuo iš dalies keičiami tam tikri su bendra prekybos politika susiję reglamentai dėl tam tikrų priemonių priėmimo procedūrų (OL L 18, 2014, p. 1) ir Deleguotuoju reglamentu (ES) 2018/1100, toliau – Reglamentas.

⁴ *Bürgerliches Gesetzbuch* (Civilinis kodeksas) 134 straipsnis.

Chartija) 16 ir 52 straipsnius ir to paties reglamento 5 straipsnio antroje pastraipoje numatytą leidimų suteikimo tvarką.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismo didžioji kolegija, atsižvelgdama į tai, kad reglamento 5 straipsnio pirmoji pastraipa suformuluota plačiai, nusprendė, pirma, kad draudimas laikytis trečiosios valstybės pažeidžiant tarptautinę teisę priimtuose įstatymuose nustatytų reikalavimų ar draudimų taikomas net ir tuo atveju, kai nėra konkretaus administracinės ar teisminės institucijos įsakymo ar nurodymo, kuriuo siekiama užtikrinti jų laikymąsi. Teisingumo Teismo teigimu, ši aiškinimą patvirtina reglamento tikslai; juo, be kita ko, siekiama apsaugoti nustatytą teisinę tvarką ir Sąjungos interesus apskritai, kad didžiausiu galimu mastu būtų pasiektas laisvo kapitalo judėjimo tarp valstybių narių ir trečiųjų šalių tikslas ir apsaugoti atitinkamų asmenų interesai. Iš tiesų Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, atsižvelgiant į gresiančias teises pasekmes, kurios dėl tokio įstatymo gali kilti asmenims, kuriems iš esmės taikomi tokie reikalavimai ar draudimai, reglamentu nebūtų galima užkirsti joms kelio, jei 5 straipsnio pirmojoje pastraipoje numatytas draudimas būtų siejamas su užsienio administracinės ar teisminės institucijos nurodymų egzistavimu.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad 5 straipsnio pirmoje pastraipoje numatytas draudimas suformuluotas aiškiai, tiksliai ir besąlygiškai, todėl juo galima remtis vykstant tokiam civiliniam procesui, kaip nagrinėjamoje byloje. Be to, jis patvirtino, kad asmuo, kuriam taikomas reglamentas ir neturintis Komisijos suteikto leidimo, gali, atsižvelgiant į minėto 5 straipsnio pirmą pastraipą, nutraukti sutartis, kurios jį saisto su į SDN sąrašą įtrauktu asmeniu, nenurodydamas tokio nutraukimo motyvų. Vis dėlto, vykstant civiliniam procesui dėl tariamo reglamente įtvirtinto draudimo pažeidimo, būtent asmuo, kuriam skirtas šis draudimas, turi teisiškai įrodyti, kad savo elgesiu (šiuo atveju nutraukdamas visas sutartis) nesiekė laikytis reglamente nurodytą JAV teisės aktų, kai iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad taip yra.

Šioje byloje Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, remiantis Vokietijos teise, šalis, kuri teigia, kad aktas negalioja dėl teisinio draudimo, koks numatytas reglamento 5 straipsnio pirmojoje pastraipoje, pažeidimo, gali remtis tokiu negaliojimu teisme. Vis dėlto jis konstatavo, kad tokiu atveju pagal Vokietijos teisę visa įrodinėjimo pareiga tenka asmeniui, kuris remiasi šiuo reglamento 5 straipsnio pažeidimu, nors su atitinkamais įrodymais jis paprastai negali susipažinti, dėl to bylą nagrinėjančiam teismui būtų sunku konstatuoti 5 straipsnio pirmoje pastraipoje numatyto draudimo pažeidimą ir taip būtų pakenkta jo veiksmingumui.

Galiausiai, trečia, Teisingumo Teismas nusprendė, kad reglamento 5 ir 9 straipsniais⁵, siejamais su Chartijos 16 ir 52 straipsniais, nedraudžiama pripažinti sutarties nutraukimą negaliojančiu, jeigu toks pripažinimas atitinkamam asmeniui nesukelia neproporcingų pasekmių, be kita ko, ekonominių. Kadangi šioje byloje negautas leidimas, kaip jis suprantamas pagal reglamento 5 straipsnio antrą pastraipą, nagrinėjamas sutarčių nutraukimas (jei paaiškėtų, kad jis prieštarauja reglamento 5 straipsnio pirmajai pastraipai) negalioja pagal Vokietijos teisę. Vis dėlto, kai toks sutarčių nutraukimo pripažinimas negaliojančiu gali apriboti laisvę užsiimti verslu, jis galimas tik laikantis Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje nustatytų sąlygų.

Šiuo klausimu, be kita ko, dėl sąlygos, susijusios su Chartijos 16 straipsnyje užtikrinamos laisvės užsiimti verslu esmės paisymo, Teisingumo Teismas konstatavo, kad pripažinus BMI ir *Telekom* sudarytų sutarčių nutraukimą negaliojančiu iš *Telekom* nebūtų atimta galimybė ginti savo interesus apskritai sutartinių santykių kontekste, o veikiau ji būtų tik apribota. Be to, laisvės užsiimti verslu apribojimas dėl galimo sutarties nutraukimo, prieštaraujančio reglamento 5 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatytam draudimui, pripažinimo negaliojančiu iš principo atrodo būtinas, siekiant užkirsti kelią nagrinėjamų užsienio teisės aktų pasekmėms ir taip apsaugoti nustatytą teisinę tvarką ir apskritai Sąjungos interesus.

⁵ 9 straipsnyje numatyta, kad „[k]iekviena valstybė narė nustato sankcijas, taikomas pažeidus bet kokią atitinkamą šio reglamento nuostatą. Tokios sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios.“

Taigi Teisingumo Teismas pasiūlė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, nagrinėjant laisvės užsiimti verslu apribojimo, kuris taikomas *Telekom*, proporcingumą, pasverti reglamento tikslus, kurių padedama siekti pripažinus sutarties nutraukimą, pažeidžiantį šio reglamento 5 straipsnio pirmoje pastraipoje nurodytą draudimą, negaliojančiu, ir tikimybę, kad ši įmonė patirs ekonominių nuostolių, bei jų mastą tuo atveju, jei ši įmonė nenutrauktų komercinių santykių su BMI. Be to, aplinkybė, kad *Telekom* nepateikė Komisijai prašymo leisti nukrypti nuo reglamento 5 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatyto draudimo (ši aplinkybė turi būti patikrinta), Teisingumo Teismo nuomone, taip pat yra svarbi atliekant minėtą proporcingumo vertinimą.

PASTABA: Prašyme priimti prejudicinį sprendimą valstybių narių teismai, nagrinėdami juose iškeltą bylą, gali pateikti Teisingumo Teismui klausimus dėl Sąjungos teisės išaiškinimo ar Sąjungos teisės akto galiojimo. Teisingumo Teismas nenagrinėja nacionalinės bylos. Remdamasis Teisingumo Teismo sprendimu šią bylą turi išspręsti nacionalinis teismas. Šis sprendimas taip pat privalomas kitiems nacionaliniams teismams, nagrinėjantiems panašias problemas.

Žiniasklaidai skirtas neoficialus dokumentas, neįpareigojantis Teisingumo Teismo.

[Visas sprendimo tekstas](#) nuo jo paskelbimo dienos prieinamas CURIA tinklalapyje.

Kontaktinis asmuo: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

Nuotraukas iš sprendimo paskelbimo posėdžio galima rasti „[Europe by Satellite](#)“ ☎ (+32) 2 2964106